

Про письменника див. с. 236.

Жених про час

ОПОВІДАННЯ

*З англійської переклала Наталія СТИРНІК (дебют у «Всесвіті»)
Літературна редакція Олександра ТЕРЕХА*

— Ой, як я втомилася! — збуджено вигукнула Френсіс, і зразу ж важко сіла на траву під живоплотом. Здивована Анна помовчала, але, вона вже звикла до примх своєї улюбленої сестриці, тож зрештою промовила:

— Хіба вчора ти не була втомлена після такої самої далекої поїздки з Ліверпуля?

І вона сіла поруч із своєю сестрою. Анна була розсудлива дівчинка років чотирнадцяти, налита як яблучко. Френсіс — набагато старша за неї; їй було років двадцять три, ексцентрична й запальна. Домашні вважали її красунею і розумницею. Знервовано і розпачливо вона смикала на своїй сукні гудзики. Її гарний профіль, облямований чорним волоссям, і щоки з рум'янцем груші скидалися на маску, а її тонка засмагла рука нервово тремтіла.

— Та ні, поїздка тут ні до чого, — сказала вона, наче дивуючися з нестямності Анни. А та зацікавлено подивилася на свою улюблену сестру.

У своїй самовпевненій манері дівчинка розглядала це ексцентричне явище. Але раптом вона побачила себе очима Френсіс, відчула, як її темні збуджені очі кидають їй виклик, і вона відвела свої очі. Цей тривалий відкритий погляд був властивий Френсіс, він бентежив людей своєю раптовою нестямністю.

— Що з тобою діється, голубонько? — запитала Анна, обвиваючи руками тонкий стан своєї сестри. Френсіс нервово засміялась і пригорнулася до молодшої сестрички.

— Я просто трішки втомилась, — прошепотіла вона, ледве не плачучи.

— Так, звичайно, ти втомилась, а що ж ти хотіла? — заспокоювала її Анна. Френсіс забавляло, що Анна ставить до неї, немов матір. До того ж Анна була ще в безтурботному віці підлітка, тож чоловіки майже не цікавили її, у той час, коли Френсіс, у свої двадцять три, вже зазнала від них надто багато страждань.

Навколо панувала ранкова тиша. Все сяяло, а схил горба, здавалося, випромінював тепло. Брунатний дерен здавався трохи випаленим, листя дубів також вигоріло. Крізь почорніле листя жовтіли червоні та рожеві дахи селища.

Верби, які росли над струмком, біля підніжжя пасовища, раптово затремтіли і засяяли, немов діаманти. Їх торкнувся подих вітру. Анна знову простягла ноги і поклала на коліна жменю лісових горіхів, біло-зелених, вкритих листочками, один бік яких мав засмаглий відтінок: від коричневого до рожевого. Вона почала лузати і їсти зернята. Френсіс сиділа з похиленою головою і думала про щось сумне.

— А ти знаєш Тома Смедлі? — почала молодша сестра, виколупуючи зерня з шкаралупи.

— Здається, знаю, — саркастично відповіла Френсіс.

— Отож, він дав мені дикого кролика, якого спіймав, щоб той жив разом із моїм свійським, і він досі живий.

— Оце то подія, — відповіла Френсіс, відсторонено й іронічно.

— Саме так! Він збирався повезти мене на свято в Оллертон¹, але так і не повіз. Послухай-но, він узяв із собою служницю пастора. Я їх бачила.

— Так йому було треба, — сказала Френсіс.

— Ні, не треба було! І я йому це сказала. І сказала, що я повинна розповісти тобі — і я це зробила.

Вона розкусила горіх, витягла зерня і задоволено стала його жувати.

— Мені до того байдуже, — сказала Френсіс.

---

¹ Оллертон — містечко у Ноттінгемширі, відоме як Алретон, або Аллертон. Із середини 1920-х років головною індустрією селища став видобуток вугілля. Шахтарі мали пристойні будинки, з садами та з усіма вигодами: гаряча вода постачалась прямо з шахти. Але часи змінювались, і шахту закрили. Потім мешканці Оллертона стали вирощувати хміль. Оллертон — це мальовниче містечко з гарними вулицями та ринком, так званим «хмельовим ринком». Відвідування цього ринку, наче ярмарку, вважалося своєрідним святом для всієї округи.

— Може й так, але я все одно на нього розгнівалася.

— Чому?

— Тому що він не має права зустрічатись із служницею.

— Він має на це повне право, — впевнено і стримано відповіла Френсіс.

— Ні, не має, після того, як сказав, що візьме мене.

Френсіс засміялась.

— Ось про що я забула, — сказала вона і запитала: — А що він сказав, коли ти пообіцяла розповісти мені?

— Він засміявся і сказав: «Вона не буде цим перейматися».

— Він мав слушність, — презирливо чмихнула Френсіс.

Запанувала тиша. Пустопаш, з висохлим білоголовим чортополохом, кущами шипшини, ялівцем з коричневою лускою, в яскравому сонячному сяйві, здавався примарним. На тому боці струмка починався безмежний візерунок сільськогосподарських культур, біла шахматка ячмінної стерні, коричневі квадрати пшениці, смуги пасовищ темно-зеленого кольору, червоні смуги перелогу з лісом і сільцем, темним, як орнамент, який веде у далечінь, аж до пагорбів; шаховий візерунок ставав усе менший і менший, доки у чорнувато-серпанку жарі, далеко-далеко, виднілися тільки білі квадрати ячмінної стерні.

— Поглянь-но, осьдечки кроляча нора, — раптово вигукнула Анна. — Може, подивимось, чи вискочить звідти кролик? Повір, тобі не треба буде довго чекати.

Дівчата сиділи нерухомо. Френсіс спостерігала за тим, що оточувало її; все виглядало незвичайно й непривітно: важкі зеленуваті ягоди бузини на пурпурних стеблинах, вилиск пожовтілих яблук-кисличок, які росли високо гронами, звисаючи з живоплоту; виснажене, зів'яле листя примули, лежало біля підніжжя тину, — все було незвичним для неї. Раптом вона помітила якийсь рух. По теплому червоному ґрунті тихенько рухався, приношуючись до всього, гладенький та темний, як тінь, кріт; рухаючись навколо, він був то такий жвавий, то такий тихий, подібно справжнісінькому привиду *радості життя*. Спочатку, за звичкою, Френсіс хотіла сказати Анні, щоб вона вбила маленького шкідника. Але на сьогодні в неї було забагато випробувань. Вона спостерігала, як звірятко чалапало, приношувалось, торкалося до всього, відкриваючи щось нове, бігало у сліпоті, до нестями захоплене сонячним світлом і гарячими незнайомими предметами, які лоскотали його животик і носик. Вона відчула гостру жалість до маленького створіння.

— Послухай, Френ, поглянь-но! Це кріт.

Анна підвелась зі свого місця; вона стояла, спостерігаючи за темним створінням, що не усвідомлювало небезпеку. Френсіс стурбовано насупилась.

— Він не тікає, правда? — сказала впівголоса дівчинка. Потім вона поволі наблизилась до тварини. Від дотику руки кріт зашльопав геть. Умить

Анна наступила на нього, але не придавила. Френсіс бачила, як пручаються рожеві лапки звірятка, як крутиться та смикається його гострий носик, як він вигинається під подошвою черевичка.

— Він так звивається, — сказала дівчинка, насуплюючи брови, охоплена моторошним передчуттям. Вона нахилилася подивитись на свого полоненого. І зараз Френсіс могла бачити, як за подошвою рухаються посинілі лопатки крота, як жалісно крутиться незряча мордочка, як нестямно борсаються плоскі рожеві лапки.

— Убий його, — сказала вона, відвертаючись.

— А я не можу, — засміялась Анна, морщачись. — Якщо тобі хочеться, то вбий.

— Мені *не* хочеться, — відповіла Френсіс напружено.

Після кількох невдалих спроб, Анні вдалося схопити звірятко за заши-йок. Воно відкинуло голову назад, замотало своєю довгою незрячою мордочкою, його паща нагадувала своєрідний овал, на краях якого було видно крихітні рожеві зубки. Широко роззявляючи її, кріт корчився від судом. Тіло висіло важке і незграбне.

— А воно кусюче, — сказала Анна, ухиляючись від його зубів.

— Що ти збираєшся робити з ним? — різко запитала Френсіс.

— Його треба вбити. Подумай-но, скільки шкоди вони завдають. Я заберу його додому, і нехай батько або хто-небудь уб'є його. Я не відпущу його.

Вона с'як-так сповила крота у носову хусточку і сіла поруч з сестрою. Запанувала тиша, Анна намагалася вгамувати крота.

— Цього разу ти зовсім не згадувала про Джіма. Ти часто бачилася з ним у Ліверпулі? — несподівано запитала Анна.

— Раз або двічі, — відповіла Френсіс, приховуючи свої почуття.

— Ти більше не закохана в нього, чи не так?

— Хочу сподіватися, що ні, враховуючи, що він заручений.

— Заручений? Джімі Баррасс! Подумати тільки! Мені й на думку не спадало, що він може бути зарученим!

— Чому б і ні, він має на це таке саме право, як і решта людей, — відрізала Френсіс. Анна вертіла в руках крота.

— Нехай так, — нарешті сказала вона, — проте я ніколи б не подумала, що Джімі здатен на це.

— Чому б і ні? — різко запитала Френсіс.

— Я не знаю, проклятий кріт, ані секунди не може посидіти спокійно! А з ким Джімі заручився?

— Звідки мені знати?

— Я подумала, чому б тобі не запитати його, адже ти його давно знаєш. Мені здається, що він вирішив заручитись саме тепер, коли отримав науковий ступінь доктора хімічних наук.

Френсіс засміялася через силу.

— А це тут до чого? — запитала вона.

— Впевнена, що дуже до чого. Він тепер хоче відчувати себе важливою персоною, тому і заручився. Ну ж бо, припини; залізь назад!

Але тепер кроту майже вдалося вибратись назовні. Він з усіх сил борсався і крутився, вертів своєю загостреною сліпою мордочкою, його паща залишалася роззявленою, немов маленька шахта, його великі зморщені лапки витягнулися.

— Лізь назад, негайно! — нервувалася Анна, засовуючи маленьке створіння вказівним пальцем, намагаючись утиснути його назад, у носову хусточку. Несподівано він хапнув її за палець.

— Ой! — зойкнула вона. — Він мене укусив.

Вона кинула його на землю. Приголомшене сліпе створіння вертілося навколо себе. Френсіс закричала. Вона сподівалась, що воно миттю втече, як миша, але воно залишалося на місці, намацуючи все навколо себе; вона хотіла закричати, щоб воно геть зникло. Анна рішуче схопила палицю своєї сестри. Один удар — і кріт був мертвий. Френсіс була вражена й шокована. Якусь мить маленький бідолаха судомно тремтів, і наступної секунди він уже лежав як мішечок, нерухокий і чорний — ніякої боротьби, ледь-ледь здригуючись.

— Він мертвий! — сказала Френсіс, затамувавши подих. Анна витягла пальця з свого рота, подивилась на крихітні сліди укусу й промовила:

— Так, він мертвий, і я цьому рада. Ці кроти — злі, шкідливі створіння. На цьому їй лють ніби угамувалась. Вона підняла мертву тваринку.

— У нього така чудова шкірка, — замріяно промовила вона, гладячи хутро своїм вказівним пальцем, а потім доторкнувшись щічкою.

— Обережно, — різко сказала Френсіс, — ти замажеш спідницю кров'ю!

Яскраво-червона крапля крові висіла на маленькій мордочці, ось-ось упаде. Анна струсила її на кущ дзвіночків. Френсіс ураз заспокоїлась; і в цей момент вона подорослішала.

— Вважаю їх слід убивати, — сказала вона, і якась сумна байдужість опанувала нею. Мерехтіння диких яблунь, пишність діамантових верб, — усе це тепер здавалося їй незначним, ледь вартим уваги. Щось померло в ній, все втратило відчуття гостроти болю, усе потьмяніло. Вона була спокійна, байдужість затьмарила її журбу. Підвівшись, вона попрямувала вниз до струмка.

— Гей, зачекай мене, — закричала Анна і, спотикаючись, побігла за нею.

Френсіс стояла на місточку, дивлячись на червоне багно, потоптане худобою. Там не залишилось ані краплі води, але все пашіло зеленню, соковитістю. Вона запитала себе, чому вона так мало турбується про Анну, яка так любить її? Чому вона так мало піклується про інших? Відповіді не було,

проте вона відчувала швидше затяту гордість у своїй самотності й байдужості.

Вони пішли полем, де рядками стояли копи ячменю; прямі світлі стебла схилялися до землі. Стерня знебарвилась через спекотне літо; все навкруги виблискувало сліпучою білизнаю. Дальше поле вабило очі приємними ясними барвами — на ньому зростав другий врожай зернових; з темно-зеленої щітки пагонів подекуди визирали рожсві шишечки квіток конюшини. Пахощі рослин були не сильними і ледь помітними. Дівчата йшли одна за одною, Френсіс попереду.

Біля воріт парубок косив траву для вечірньої годівлі худоби. Коли побачив дівчат, він припинив косити і стояв, чекаючи. Біла сукня з муслину, в яку була одягнута Френсіс, пасувала їй. Вона йшла з почуттям гідності, байдужа і безтурботна. Її спокій, проста, невимушена хода його схвилювали. Цілих п'ять років вона кохала Джімі, який десь там довершував свою освіту і не обіцяв нічого певного. А що до цього юнака: він цікавив її тільки трохи.

Том був середнього зросту, міцної статури і білолиций. Але на сонці лице його почервоніло, і засмагість надавала йому здорового й привабливого вигляду. Він був на рік старший за Френсіс; він давно вже почав би домагатися її уваги, якби вона забажала цього. А поки він жив своїм життям; приязно спілкувався з багатьма дівчатами, але залишався незалежним і не мав проблем. Єдине, чого він бажав: він бажав мати жінку. Він підтягнув штани трохи ніяково, коли наближались дівчата. Френсіс була надзвичайною, витонченою натурою; він мріяв про неї, відчуваючи приємне хвилювання. І в нього затамовувало подих. Чомусь саме цього ранку його вабило до неї дужче, аніж зазвичай. Вона була одягнена у біле. Але він, навіть не усвідомлюючи цього, знав, чого бажає. Його почуття ніколи не було таке свідоме і рішуче.

Френсіс знала, що їй робити. Том був ладен любити її, тільки-но вона йому дозволить. Тепер, коли вона не могла бути з Джімі, вона цим особливо не переймалася. Але вона все-таки повинна мати що-небудь. Якщо їй не дістався найкращий — Джімі, якого вона вважала кимось на кшталт сноба, вона може отримати трохи гіршого — Тома. Нехай. Різниця незначна.

— Так ти повернулася! — сказав Том. І вона відчула невпевненість у його голосі.

— Ні, — засміялась вона, — я все ще у Ліверпулі.

І відчуття прихованої інтимності примусило його почервоніти.

— Так це — не ти? — запитав він.

Її серце забилося від задоволення. Вона подивилась йому в очі і на мить була за одно з ним.

— Чому, як ти вважаєш? — засміялась вона.

Він трохи підняв капелюха збентеженим жестом. Він подобався їй: його дивні манери, його гумор, і його неосвіченість, і некваплива мужність.

— Послухай, поглянь-но сюди, Томе Смедлі, — втрутилась Анна.

— Кріт! Ти знайшла його мертвим? — запитав він.

— Ні, він мене укусив, — відповіла Анна.

— Ось що, і через це ти роздрочилася, чи не так?

— Ні, не так, — неприязно сказала Анна. — Що за мова!

— А що не так?

— Я терпіти не можу, коли ти розмовляєш грубо!

— Терпіти не можеш?

Він мигцем поглянув на Френсіс.

— Це не ввічливо, — сказала Френсіс. Насправді їй було байдуже. Хоча зазвичай вульгарна мова дратувала її, адже Джімі був джентльмен. Проте, як розмовляє Том, не мало для неї значення.

— Я хотіла б, щоб ти не розмовляв зі мною непристойною мовою, — додала вона.

— Ось як, — відповів він обурений, торкаючись свого капелюха.

— І взагалі ти можеш так розмовляти, правда? — усміхнулась вона.

— Доведеться мені таки спробувати, — сказав він з вельми удаваною галантністю.

— Що спробувати? — запитала вона весело.

— Розмовляти з тобою непристойною мовою, — відповів він. Френсіс зашарілася, на мить нахилила голову, потім весело засміялась, неначе їй сподобався цей грубий жарт.

— Ти що, думай, що говориш, — вигукнула Анна, застерігаючи хлопця ляпасом по руці.

— Тобі не доводилося б багато разів давати ляпаса ось тому кроту, — сказав він, скочивши на безпечну відстань і потираючи руку.

— Безсумнівно, він помер від одного удару, — сказала Френсіс, з легко-важністю, яка була їй відразлива.

— А ти не здатна їх убивати, — сказав він, повертаючись до неї.

— Не знаю, можливо, коли я сердита, — рішуче сказала вона.

— Не може бути! — заперечив він, наче це йому важило.

— Змогла б, — додала вона впевненіше, — якби було треба.

Він не відразу зрозумів її засторогу.

— А ти не вважаєш, що це треба? — запитав він недовірко.

— Ну-у, якщо справді? — сказала вона, поглянувши на нього холодним поглядом.

— Я гадаю, що так, — відповів він, одвівши очі, але наполягаючи на своєму.

Вона засміялась.

— Однак мені цього не треба, — сказала вона зневажливо.

— Так, твоя правда, — відповів він.

Вона засміялась якось невпевнено.

— Я знаю це, — сказала вона; і настала ніякова пауза.

— Чому тобі *хочеться*, щоб я убивала кротів, — через деякий час поцікавилася вона.

— Вони завдають нам великої шкоди, — пояснив він розгнівано і впевнено.

— Добре, наступного разу, коли мені трапиться кріт, я подумаю, — пообіцяла вона з викликом. Їхні очі зустрілись, і вона відчула, що сили залишають її; її гордість була стривожена. Його охопило збентежене відчуття перемоги, він був збитий з пантелику, немов віддався силі долі. Дівчина посміхнулася і рушила далі.

— Так, — сказала Анна, коли сестри йшли пшеничним полем, — я звичайно й гадки не маю, про що ви так довго розмовляли.

— Та невже? — засміялась Френсіс.

— Так. У будь-якому випадку, на мою думку, Том Смедлі, набагато кращий за Джімі, а також — гарніший.

— Може й так, — байдуже озвалася Френсіс.

Наступного дня, після таємного, тривалого полювання, вона знайшла ще одного крота, який бавився на осонні. Вона вбила його і ввечері, коли Том прийшов до воріт викурити свою люльку після вечері, принесла йому мертве створіння.

— Ось де ти, — сказала вона.

— Ти впіймала його? — запитав він, беручи оксамитове тільце пальцями й ретельно розглядаючи його. Він робив це навмисно, приховуючи своє хвилювання.

— Ти гадав, що я не зможу? — запитала вона, і її обличчя було близько від обличчя Тома.

— Ні, я так не думав.

Вона засміялась йому в обличчя, дивним сміхом, який на мить забив її подих, її хвилювання, і печаль, і відчайдушність бажання. Том виглядав наляканим та збентеженим. Вона взяла його за лікоть.

— Ти підеш за мене? — запитав він через силу стривожено.

Вона відвернула своє обличчя від нього, невпевнено засміявшись. Кров ударила йому в голову, сильному, переможному. Він опирався цьому почуттю кохання. Але воно переслідувало його, і він не міг опертися йому. Він дивився на її привабливу, спокусливу шию, і несамовите кохання та ніжність пробуджувались у його душі.

— Треба сказати твоїй матері, — сказав він. І він стояв страждаючи, вгамовуючи свою пристрась заради неї.

— Так, — відповіла вона ледве живим голосом. Але в цьому неживому голосі відчувався трепіт задоволення.

«ШУКАЧ» КОХАННЯ З «ТУМАННОГО АЛЬБІОНУ»

Ім'я Девіда Герберта Лоуренса займає чільне місце серед письменників-модерністів початку ХХ століття. Але ми не можемо оминати увагою й того факту, що Д. Г. Лоуренс також вважається найсуперечливішою постаттю в естетичному русі 1910–1920-х рр., тож не дивно, що ставлення дослідників та літературознавців до його творчості неоднозначне. Так, літературознавці 1970–1980-х рр. не знаходять для нього місця в історії модернізму (Д. Фоккема, Е. Ібш, Н. П. Михальська, Г. В. Анікін, Дж. Літтлвуд та інші), а дехто зараховує Лоуренса до творців «класичного» модернізму (Бертхауд, Робінсон), інші вважають митця не тільки як одного із ініціаторів модернізації роману, але й як керманіча модернізму (Дж. Орр, К. Херзінгер та інші). На думку Дж. Орра, «творчість Лоуренса була поворотним пунктом в літературі ХХ століття. Він був свідком кризи англійського роману у самій глибокій точці ... і зробив спробу створити новий рід творів, ... започаткував пошук, діаметрально протилежний найгіршим формам едвардіанського самовдоволення».¹

Англійський письменник Девід Герберт Річардс Лоуренс, також відомий як Лоуренс Герберт Дейвісон, не одразу отримав визнання і на батьківщині у Великій Британії, і далеко за її межами. Так, у країнах з тиранічним та жорстким режимом правління як, наприклад, Китай він мав репутацію «прихильника

свободи та індивідуалізму»²; читачам Польщі та Індії була до вподоби його поезія; читачеві Країни Рад були запропоновані переклади двох романів письменника: «Родина Бренгуенів. Урсула Бренгуен» («Веселка»)³ та «Сини та коханці»⁴. Протягом більш ніж п'ятидесяти років на радянському літературному просторі не було ані публікацій про письменника, ані перекладів його творів. І тільки з 1970-х років читач колишнього СРСР отримав можливість продовжувати знайомство з творами, віршами та деякими оповіданнями Д. Г. Лоуренса.

На жаль, ще за життя письменника надто недовго тривав його успіх, бо надто коротким видалося життя письменника: у сорок п'ять років він помирає від туберкульозу. Як згадувалося вище, твори Лоуренса викликали неоднозначні оцінки: відчутними були голоси як шанувальників творчості письменника, так і тих, хто вкрай неприємно відгукувався на його твори. Навіть після смерті митця точилися гострі суперечки навколо його особистості: ім'я Лоуренса то підносили, то скидали ниць (судження про письменника змінювались з дивовижною швидкістю). Через своє походження (Лоуренс був сином шахтаря та вчительки) на письменника покладали великі надії: для матері він був взірцем, для простого населення Іствуду, де мешкала родина, носієм знань. Учитель — ось його майбутнє: мати бажала для свого сина кращої долі, аніж бути шахтарем. Але згодом її спо-

дівання розвіялись, бо надто недовго тривало Лоуренсове учителювання.

Д. Г. Лоуренс — автор більш ніж шістдесяти оповідань та повістей, центральною темою яких є кохання. Перші оповідання письменника-початківця були анонімними. Лоуренс був людиною з тонкою душевною організацією, іноді скромний, навіть невпевнений у собі (можливо через надмірне опікування своєї матері); він завжди побоювався бути несприйнятим та невизнаним, адже перша спроба публікації своєї роботи у студентському журналі Ноттінгемського університету зазнала невдачі. Згодом Лоуренс ще двічі наважиться опублікувати свої ранні твори. Джессі Чемберс, віддана подруга його юнацьких років та перше кохання Лоуренса, була справжнім натхненням та музою для письменника. Саме завдяки її наполегливому втручанням та небайдужості до майбутньої долі письменника в літературній царині з'явилося ім'я Девіда Герберта Лоуренса. Лоуренс також товаришував із сім'єю та братами Джессі, які іноді жартували над Бертом (так лагідно вони називали Девіда), що він пише-пише, а жодне його оповідання ще невідоме читачу. Перші три оповідання письменника були написані для Різдвяного конкурсу, але представляли ці оповідання у конкурсі саме Джессі та їхня спільна з Лоуренсом подруга Луї Барроу (котра теж мріяла стати письменницею). Друзі вирішили надіслати два оповідання за своїми справжніми прізвищами, а одне за псевдонімом. Оповідання авторки Розалінд (Джессі Чемберс) отримало перемогу. Трохи згодом саме Джессі надіслала власноруч відібрані вірші Д. Лоуренса редактору найпрестижнішого в той час журналу «The English Review» Ф. М. Форду, який особисто зустрівся з талановитим юнаком; саме ця подія і стала початком мистецької кар'єри Лоуренса.

За життя письменника виходить три збірки оповідань: «Пруський офіцер» (1914), «Англія, моя Англія» (1922) та «Жінка, яка зникла» (1928). Відомо, що більша частина творів Д.Г. Лоуренса написана з власного життя письменника. З його оповідань можна не тільки дізнатися про його життя та досить складні стосунки між батьком і матір'ю, про деякі події з життя його найближчої родини, а й відчутти атмосферу далекої Англії і разом з героями Лоуренсових творів немов прогулятися чарівними стежками англійських лісів, ланів та галявин чудового смарагдового кольору. Пізніше своїми творами Лоуренс почав епатувати надто сувору, порівняно з іншими європейськими країнами Англію, немов кидаючи виклик усталеній століттями пуританській моралі «туманного Альбіону». З самого початку літературної кар'єри Лоуренса критики спостерігали в його творах надто відверті сексуальні та шокуючі зображення еротичних сцен із залученням табуованої лексики. Можливо, за цих ознак письменника називали «корманичем відвертості»². Д. Г. Лоуренс був одним із перших митців, хто заговорив на сторінках своїх творів про кохання дещо по-іншому і не завжди в традиційному для того часу розумінні. Письменник порушував найінтимніші проблеми стосунків між чоловіком і жінкою, що справді шокувало в той час цнотливе англійське суспільство. Майже в усіх оповіданнях письменника не існувало місця для зображення ідеального та взаємного кохання, гарних відносин та злагоди в домі. Вважаємо, що цю «атмосферу» Лоуренс скопіював з життя своєї родини: адже відомо, що батьки майбутнього письменника (саме через різне походження) часто сварилися й не могли знайти порозуміння. Біографи Лоуренса акцентують на глибоких дитячих стражданнях митця — через конфлікт матері й батька, конфлікт, спричинений соці-

альними амбіціями та рівнем освіченості батьків⁵: шахтар, котрий ледве міг читати і бачив своїх дітей майбутніми робітниками, та добре освічена жінка, з заможної родини, котра розмовляла правильною англійською мовою і робила все можливе, щоб її діти належали до іншого соціального кола, аніж їхній батько. Результатом, за словами Лоуренса, було відчуття, що вони — «in-betweens», тобто в родині існувала проблема сумнівної соціальної ідентифікації, невизначеного «міжкласового» стану. Пізніше Лоуренс змалює це відчуття «проміжного» соціального стану у своєму гірко-жартівливому вірші «Red Herring» («Хибний слід»)⁶.

Наразі увазі читача пропонується переклад оповідання Д. Г. Лоуренса «Second Best» («Другосортний»). «Second Best» — шосте з дванадцяти оповідань, що увійшли до першої збірки письменника «Прусський офіцер». Кейт Кушман, аналізуючи оповідання Лоуренса, в своєму дослідженні оминула увагою «Second Best» і назвала його «незначною оповіддю збірки»⁷. Точної дати написання цієї оповіді не визначено (орієнтовно воно датується 1908–1909 рр.), адже відомо, що письменник неодноразово вносив корективи у свої твори. У лютому 1912 р. «Другосортний» було опубліковано в «The English Review» та майже не зазнало суттєвих перероблень.

Основна тема оповідання «Second Best» — кохання. Майже у всіх оповіданнях Д. Г. Лоуренса читачеві треба домислювати закінчення. Оповідання «Другосортний» також не є винятком. Можливо, Френсіс і Том — майбутнє подружжя?! Та чи будуть вони щасливими? Чи потрібна Френсіс шира любов Тома? Чому Френсіс обирає саме Тома, адже зі сторінок оповіді зрозуміло, що юнак належить до іншого соціального кола? Чи притаманне йому відчуття збереження ніжного почуття до Френсіс? Отже, герої оповідань, незважаючи на

існуючий зовнішній антураж, у глибині душі самотні, нещасливі, ізольовані люди, які страждають від відчуженості та непорозуміння. На сторінках оповідань вони намагаються знайти гармонію у своїх стосунках. Гармонійне співіснування духовного та фізичного начал особистості — сенс пошуку упродовж усього мистецького життя Лоуренса. Змальовуючи нещасливе кохання, він нібито вказував на помилки своїх героїв, застерігаючи їх від прояву в реальному житті. Адже, попри всі судження про письменника, Д. Г. Лоуренс був художником, якому вдалося за допомогою певних літературних прийомів віднайти й доторкнутися до найтонших внутрішніх почуттів читача; він змальовував кохання не просто як пристрасть, а й як надвисоке, багатогранне душевне почуття, зображував справжню людину з її слабкостями та недоліками.

Оповідання Д. Лоуренса — це своєрідний життєпис мистецької долі. Саме такий трикутник палкої пристрасті спостерігався і в особистому житті Лоуренса. Джессі Чемберс (Френсіс), яка кохала письменника, довгі роки сподівалась на взаємне кохання Д. Г. Лоуренса (Джиммі Баррасс), але письменник відповідав досить прохолодно на щирі почуття Джессі, немов навпіл («half-measures»)⁸, згодом віддавши перевагу іншій жінці.

У процесі перекладу оповідання «Second Best» молода перекладачка намагалася відтворити стилістику оповіді, притаманну героям цього твору. Треба було зберегти інтонацію, просту мовленнєву лексику, своєрідні авторські повтори. І це не вигадки перекладача, це спроба зберегти авторський стиль, це намагання послуговуватися головним перекладацьким принципом — якомога глибше занурення в автора, якого перекладаєш, з використанням лексичного, синтаксичного та стилістичного різноманіття рідної мови. Як справедливо за-

значав В. Тредіаковський: «перекладач від творця тільки іменем різниться»⁹.

Отже, всі герої цього маленького твору та їхній внутрішній світ — перед читачем. І, як завжди у Вулф, Джойса, а тепер і в Лоуренса, саме читач повинен уможливити для себе пізнання філософії митця та вирішення проблеми, що саме він бачив та відчував.

Зацікавленому читачеві можна порадити продовжити ознайомлення з творчістю Лоуренса завдяки майстерно виконаним художнім перекладам українськими письменниками, поетами та перекладачами. Маємо на увазі: М. Габ-

левич — «Дочка баришника»¹⁰, О. Матвієнко — «Коник-фаворит»¹¹, І. Бояновська — «Тягар життя»¹², М. Стріха, О. Лишега, Р. Доценко — поезії¹³, С. Павличко — «Коханець леді Чаттерлей»¹⁴, Д. Стельмах¹⁵, Т. Олександренко — «Лоуренс Д. Г. Вибрані твори»¹⁶, М. Шаповалов — «Лоуренс Д. Г. Англія, моя Англія»¹⁷ та багато інших.

Завдяки цим перекладам вимальовується широкий діапазон новацій письменника у своєрідному художньому підході до людини, у сфері жанрових трансформацій, ведення оповіді, предметному зображенню світу.

ПРИМІТКИ

¹ Ott J. *The Making of the 20-th Century Novel: Lawrence, Joyce, Faulkner & beyond.* L.: Macmillan, 1987. — P.20. [219 p.]

² Fernihough A. *The Cambridge Companion to D. H. Lawrence.* — Cambridge University Press. — 2001. — С.3. [292 p.]

³ Лоуренс Д. Г. *Семья Брэнгуэнов. Урсула Брэнгуэн. (Радуга).* Пер. Н. Мининой. — М.: Недра, 1925.

⁴ Лоуренс Д. Г. *Сыновья и любовники.* Пер. И. Чуковского. — Л.: Прибой, 1927.

⁵ Holmes C. *Lawrence's Social Origin // D. H. Lawrence. New Studies.*-Ed. by C. Heywood.-L.: Macmillan Press, 1987. — P.9–10. [1–15 p.]

⁶ Lawrence D.H. *Complete Poems: in 2 vols. - Vol.1.* — Cambridge University Press, 1964. — P.490. [498 p.].

⁷ Cushman K. *D.H. Lawrence at Work. The Emergence of the Prussian Officer Stories.* — The Harvester Press. Hassocks, 1978. — P.7. [239 p.]

⁸ Lawrence D.H. *Collected Stories.* Published by D. Campbell Publishers Ltd., 1994. — P.293, 297 298. [1397 p.]

⁹ Чуковский К. *Высокое искусство.* М.: Сов. писатель, 1988. С.18. [349 с.]

¹⁰ Лоуренс Д. Г. *Дочка баришника: Оповідання / З англ. пер. Марія Габлевич // Всесвіт.* — 1983. — Вип. 8.

¹¹ Лоуренс Д. Г. *Коник-фаворит; Прекрасна дама: Оповідання / З англ. пер. Олена Матвієнко // Всесвіт.* 1983. Вип. 8.

¹² Лоуренс Д. Г. *Тягар життя: Оповідання / З англ. пер. Ірина Бояновська // Всесвіт.* 1991. Вип. 11.

¹³ Лоуренс Д. Г. *Поезії / З англ. пер. Максим Стріха, Олег Лишега, Ростислав Доценко // Всесвіт.* — 1985. — Вип. 9., Стріха М. *Кораблики в пляшках // Зарубіжна література (117).* лютий, 1999.

¹⁴ Лоуренс Д.Г. *Коханець леді Чаттерлей: Роман / З англ. пер. Соломія Павличко // Всесвіт.* 1989. — Вип. 12; Лоуренс Д. Г. *Коханець леді Чаттерлей: Роман / З англ. пер. Соломія Павличко // Всесвіт.* — 1990. — Вип. 1, 2.

¹⁵ Лоуренс Д. Г. *Коханець леді Чаттерлей: Роман / З англ. пер. Д.Стельмах // Всесвіт.* — 1992. — Вип. 3.

¹⁶ Олександренко Т. *Лоуренс Д. Г. Вибрані твори.* Харків: Ранок НТ, 1996. [188 С.]

¹⁷ Шаповалов М. *Лоуренс Д. Г. Англія, моя Англія: новели.* — К.: «Знання», КОО, 2005. — [211 С.]